

Котлова Л.О. Детермінанти професійної мотивації студентів / Л.О.Котлова, К.А.Марчук / Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі : матеріали III Міжнародного Конгресу (м.Одеса, 18-21 травня 2017) / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського. – Одеса: видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 71 – 72.

71

ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Котлова Л.О. кандидат психологічних наук, доцент,
Марчук К.А. кандидат філологічних наук, асистент кафедри теоретичної психології та психології розвитку.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Проблема професійної мотивації в наш час набуває особливо вагомого значення. Саме вона специфічним чином розкриває основні моменти взаємодії індивіда і суспільства, де освітній процес набуває пріоритетного значення.

Одним із найважливіших компонентів педагогічної діяльності є мотиваційний комплекс особистості: мотивація навчальної та професійної діяльності, мотивація успіху і боязнь невдачі, фактори привабливості професії для студентів, що навчаються у педагогічному вузі. Правильне виявлення професійних мотивів, інтересів і схильностей є важливим прогностичним чинником задоволеності професією в майбутньому. Ставлення до майбутньої професії, мотиви її вибору є надзвичайно важливими чинниками, що зумовлюють успішність професійного навчання.

Вибір майбутньої професії, а тому й навчання у вищому начальному закладі для багатьох сучасних студентів є цілком прагматичним та цілеспрямованим. Інтерес до професії та її опанування — одні з найважливіших факторів успішного навчання студентів та їх майбутнього професійного самовдосконалення. Студент, професійно визначаючись, віддає перевагу певним видам діяльності, в яких найбільш повно може реалізувати свої здібності, потреби і життєві плани.

Для молоді, яка здобуває відповідну професію, найважливішою є професійна зорієнтованість, для змісту професійної орієнтації — джерело інтенсивного розвитку, тобто її активність у тому виді діяльності, в якому особистість знаходить власний вияв[1].

Результати досліджень, проведених у вузах, показали, що «сильні» і «слабкі» студенти різняться не інтелектуальними показниками, а мірою розвинутої професійної мотивації. Звичайно, це зовсім не означає, що здібності не є значущим чинником учбової діяльності. Подібні факти можна пояснити тим, що існуюча система конкурсного відбору у вузи проводить відбір абітурієнтів за рівнем загальних інтелектуальних здібностей. Ті, хто витримує відбір і потрапляє до числа першокурсників, в цілому володіють приблизно однаковими здібностями. У цьому випадку на перше місце виходить чинник професійної мотивації; одну з провідних ролей у формуванні «відмінників» і «трієчників» починає грати система внутрішніх спонук

особистості до учбово-пізнавальної діяльності у вузі. У самій сфері професійної мотивації найважливішу роль відіграє позитивне ставлення до професії, оскільки цей мотив пов'язаний із кінцевою метою навчання [2].

У контексті учбової діяльності студентів у системі вузівської освіти під професійною мотивацією розуміється сукупність чинників і процесів, які, відбиваючись в свідомості, спонукають і направляють особистість до вивчення майбутньої професійної діяльності. Професійна мотивація виступає внутрішнім рушійним чинником розвитку особистості і її професіоналізму. Тільки за умови високого рівня формування професійної мотивації можливий ефективний розвиток професійної і утвореної культури особистості.

За визначенням О.М.Леонтьєва, мотивами професійної діяльності є усвідомлення предметів актуальних потреб особистості (здобування вищої освіти, саморозвитку, самопізнання, професійного розвитку, підвищення соціального статусу і так далі), учбових завдань, що задовольняються за допомогою виконання, і які спонукають її до вивчення майбутньої професійної діяльності [4].

Формування позитивного ставлення до професії є важливим чинником підвищення учбової успішності студентів. Але саме по собі позитивне ставлення не може мати істотного значення, якщо воно не підкріплене компетентним уявленням про професію (у тому числі і розумінням ролі окремих дисциплін) і погано пов'язане із способами оволодіння нею (Д.Н.Узнадзе) [5].

Очевидно, до кола проблем, пов'язаних із вивченням ставлення студентів до вибраної професії, повинен бути включений цілий ряд питань. Це:

- 1) задоволеність професією;
- 2) динаміка задоволеності від курсу до курсу;
- 3) чинники, що впливають на формування задоволеності: соціально-психологічні, психолого-педагогічні, диференціально-психологічні, у тому числі і статевікові;
- 4) проблеми професійної мотивації, або, іншими словами, система і ієрархія мотивів, що визначають позитивне або негативне ставлення до вибраної професії [3].

Ці окремі моменти, як і ставлення до професії в цілому, впливають на ефективність учбової діяльності студентів. Вони, зокрема, позначаються на загальному рівні професійної підготовки, тому означена проблема лежить у полі досліджень педагогічної і соціально-педагогічної психології. Але є і зворотня залежність: на ставлення до професії, безумовно, впливають різні стратегії, технології, методи навчання; впливають на нього і соціальні групи.

Інший важливий чинник пов'язаний із мотивом творчості в майбутній професійній діяльності, тягою до творчості і тими можливостями її реалізації, які відкриває робота за фахом. Результати досліджень показали, що цей чинник більш значимий для успішних та менш значимий для неуспішних учнів. Формування творчого ставлення до різних видів професійної діяльності, стимулювання потреби в творчості і розвитку здібностей до професійної

творчості — необхідні ланки системи професійного навчання і професійного виховання особистості.

Не дивлячись на те, що задоволеність професією обумовлена безліччю чинників, її рівень можна передбачити завдяки імовірнісному прогнозуванню. Очевидно, ефективність такого прогнозу визначається тим комплексом методик, які будуть застосовані для діагностики інтересів і схильностей особистості, що навчається, її установок, ціннісних орієнтацій, а також характерологічних особливостей.

Правильне виявлення професійних інтересів і схильностей є важливим прогностичним чинником задоволеності професією в майбутньому. Причиною неадекватного вибору професії можуть бути як зовнішні (соціальні) чинники, пов'язані з неможливістю здійснити професійний вибір за інтересами, так і внутрішні (психологічні) чинники, пов'язані з недостатнім усвідомленням своїх професійних схильностей або з неадекватним уявленням про зміст майбутньої професійної діяльності.

Формування стійкого позитивного ставлення до професії — одне з актуальних питань педагогіки і педагогічної психології. Воно розкриває ряд актуальних проблем, що потребують вирішення. У сучасних умовах динамічного розвитку професійних знань, у зв'язку з високими вимогами, що висуваються до особистості, в контексті безперервної професійної освіти і самовдосконалення, подальша розробка вказаної проблеми набуває особливої значущості. Її конкретне вирішення багато в чому залежить від спільних зусиль педагога і психолога — як на стадії здійснення профорієнтації в школі, так і в процесі професійного навчання. Ці зусилля в основному зводяться до надання особистості компетентної психолого-педагогічної допомоги в пошуку професії для себе і себе в професії.

Список використаних джерел

1. Гарбузова Г. В. Эмпирические критерии формирования профессиональной идентичности студентов / Г. В. Гарбузова // Управление общественными и экономическими системами. — 2007. — № 1. — С. 3–14.
2. Гордеева Т.О. Психология мотивации достижения. / Т.О. Гордеева. — М.: Смысл; Издательский центр “Академия”, 2006. — 336 с.
3. Климчук В.О. Дослідження особливостей розвитку внутрішньої мотивації студентів у навчальній діяльності / В.О. Климчук // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологія — №1 (25). — К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. — С. 222–232.
4. Леонтьев Д.А. Понятие мотива у А.Н. Леонтьева и проблема качества мотивации. / Д.А. Леонтьев // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. — 2016. — №2 — С.3–18.

4. Узнадзе Д. Н. Общая психология / Д.Н. Узнадзе. / Пер. с грузинского Е. Ш. Чомахидзе; Под ред. И. В. Имедадзе. — М.: Смысл; СПб.: Питер, 2004. — 413 с.